

MARTIN ŠRAJER / 18. 7. 2019

Kdo chce zabít Jessii?

„Jeden svět nestačí“, pravil v roce 1999 titul devatenácté bondovky (převzatý z knihy *V tajné službě Jejího veličenstva*). Tvůrci české komedie *Kdo chce zabít Jessii?* jako by toto heslo znali o mnoho desetiletí dříve. Do vyprávění zapojili světy rovnou tři.

Svět první – reálný socialismus

Svět docenta Beránka (Jiří Sovák) je sevřený pravidly a nařízeními. Na slovo poslouchá svou manželku Růženu (Dana Medřická) a s nelibostí přejímá roli jedné z vedlejších položek v jejím přesně nalinkovaném životě. Dny mají svůj jasný řád a jeho porušování není tolerováno („Dnes je čtvrtek!“). Celý film ostatně můžeme interpretovat jako příběh o nástrahách manželské nevěry, což pěkně shrnuje hláška docentky Beránkové „Kdyby se ti bývalo zdálo jen o tvé ženě, nemuselo to dospět až sem.“ Únikem z ubíjející socialistické rutiny a posléze zároveň zdrojem inspirace se pro Beránka stane komiks ze zadní strany náhodou objeveného výtisku časopisu *Svět techniky*. Už s tímto časopisem, speciálně vymyšleným pro účely filmu, se dostáváme mimo všední realitu tehdejší doby.

Svět druhý – komiks

V šedesátých letech těžko dostupný komiks západního typu působí v Beránkově světě lehce exoticky. Díky charakteristickým kresbám Karla Saudka by mu ovšem náležela výlučná pozice i v rámci komiksů amerických. Rozkročuje se někdy mezi dvěma světy, na něž byla Evropa rozdělena berlínskou zdí. Komiks je ve své podstatě americký, ale přitom si zachovává svébytný československý ráz. Odpovídá tomu na jedné straně „nesprávné“ přisouzení padoušských vlastností postavě podobné Supermanovi a na straně druhé dospělejší pojetí ženské hrdinky, která krom nadobyčejné krásy disponuje i inteligencí. *Jessie* se od pestrobarevných komiksů ze zámoří odlišuje též černobílým materiálem, použitým zejména kvůli realizovatelnosti náročných trikových scén.

Otázkou zůstává, odkud tvůrci při tvorbě komiksu ve skutečnosti čerpali inspiraci. Od takřka sadomasochistického bičování a svazování vede stopa k dílům, jimiž ve své méně proslavené tvorbě oslovoval dospělé čtenářstvo autor Supermana Joe Shuster. Pokračovat ovšem tímto směrem, zabloudili bychom do oblasti fantazií úplně jiného typu. Ačkoli Beránkovy sny k nim nemají až tak daleko.

Svět třetí – sny

Druhé, o něco živější docentovo setkání s titulní hrdinkou již neprobíhá na stránce *Světa techniky*, ale uvnitř Beránkovy hlavy. Poprvé zároveň vystupuje do popředí motiv nevěry. Manžel se stýká s jinou ženou přímo v posteli vedle své manželky. I něco takového umožňuje paralelní existence několika různých světů. Hmotný předobraz třetího světa – výtisk časopisu – bychom tedy našli ve světě prvním, ovšem jeho obsah je již záležitostí světa druhého. Skutečně podnětný začne film být, když docentka po vzoru mnoha komiksových padouchů užije k nevědeckým účelům svůj přelomový vynález a prolomí tím hranice, které jednotlivé světy oddělují.

Propojené světy

Vysvobození Beránka, ale i dalších postav z šedi nevýrazných životů příznačně (a provokativně) představuje zhmotnění původem amerického snu. Valnou část následujícího děje zabírá mírně zmatečné lovení a následné likvidování (resp. snaha o likvidování) těchto snů příslušníky státní bezpečnosti a docentkou Beránkovou, ztělesňující tu nejtupější stranickou demagogii. Významová propojenost s dobou svého vzniku je patrná. Pro sny a snění není v daném světě místo.

Supermana (Juraj Višný), Pistolníka (Karel Effa) a křehkou krásku Jessie (Olga Schoberová) můžeme vnímat jako tři reprezentanty americké kultury. Film mimoděk dokazuje neslučitelnost této kultury s kulturou socialistického Československa. Oba pánové se projevují jako nevyčválení hrubiáni, kteří si neváží majetku a nechovají žádnou úctu k dámám. Nemají zábrany klít před mládeží (Supermanovo „Damned!“) a pohrdají autoritami. Do světa pořádku vnášejí chaos. Jessie sice rovněž zamotá hlavu nejednomu příslušníkovi veřejné bezpečnosti („Nějaká občanka skočila do kanálu“), ale v zásadě se chová mnohem ukázněněji, což vede k její asimilaci. V poslední scéně se vzdává své komiksové řeči (viz níže) a stává se z ní oddaně milující partnerka a poslušná občanka Československa. Superman mizí dobrovolně. Amerika prohrála.

Inspirativním však film zůstává i bez snahy o aplikování ideologického čtení. Jeden z prvních Beránkových kroků po probuzení vedle Jesssie je ještě racionální – verifikace. Srovnáním papírové předlohy s živou ženou se potřebuje ujistit, že nesní, že ke všem událostem skutečně došlo. S tím, jak elementy komiksového světa hlouběji pronikají do světa nekomiksového, racionalita jde stranou a postavy jakoby začínaly podléhat zjednodušenému komiksovému uvažování. Proměna *Kdo chce zabít Jessii?* v crazy komedii se všemi náležitostmi tím pádem proběhne teprve kvůli této konkrétní příčině. Drtivá většina bláznivých situací pramení z užívání logiky jednoho světa v rámci světa jiného: sebevětší objekt smí být použit jako zbraň, každé výše položené místo dobře poslouží k úniku a zástupci zákona v patách nepředstavují dlouhodobější problém.

Docentku přítomnost tří cizinců v bytě sice vyvede z míry, ale ne natolik, aby změnila svůj program. Jako každý jiný den se vystojí a společně s manželem odchází do práce. Předstírá, že sny neexistují, natož aby se mohly stát skutečností. Sama podlehne teprve v závěru, kdy se sny stanou běžnou součástí normálního světa a vztah se Supermanem již není vnímán jako něco zakázaného. Její nalezení ideálního muže v sobě nese prvky téhož pragmatismu, který vede Beránka k přisvojení Jessie a jejích anti-gravitačních rukavic. Na konci je to paradoxně docentka, kdo se vlastní dematerializací vzdává výhod hmotného světa, a můžeme se jenom dohadovat, jestli ve světě snů konečně našla kromě lásky i štěstí. Beránek oproti tomu získává rukavice i Jessii, ale spokojenost jeho poslední pohled do kamery nezračí.

Film důmyslně pracuje s kontrasty, které střety jednotlivých světů opakovaně vznikají. Méně časté jsou kontrasty zvukové, kdy zejména rozverná hudba působí jako z jiného světa, častější kontrasty vizuální. Počínaje stříhem z akčně pojatých úvodních titulků na výrazně méně akční docentku Beránkovou. Nepatřičnost zhmotněných postav je v případě Supermana dána tělesnou konstitucí, v případě Pistolníka vysoce teatrálním zlotřilým výrazem a konečně v případě Jessie nezvyklou odvahou jejích krátkých šatů. Nejvýraznějším vizuálním prvkem, kterým se komiksoví hrdinové odlišují od ostatních, ovšem nejsou atypické oděvy, nýbrž způsob jejich dorozumívání.

Dvoudimenzionální bubliny s textem do trojdimenzionálního světa nezapadají, což autoři využívají k řadě gagů. Tato komunikační bariéra se jeví být největší překážkou ve vztahu Beránka a Jessie. Po počátečních neshodách ale nakonec přece jen

nacházejí společnou řeč. Z genderového hlediska nepřekvapuje, že se žena musí přizpůsobit partnerovi. Bráno z opačného konce, není důvod, aby svůj způsob dorozumívání měnil Beránek, jehož řeči Jessie rozumí.

Poslední nápadný kontrast se týká rozporu mezi vědeckým zaměřením Beránka i jeho manželky a současným popíráním fyzikálních zákonů. Vynález na vizualizaci/zhmotňování snů ani anti-gravitační rukavice by v našem aktuálním světě samozřejmě nikdy fungovat nemohly, přesto v případě obou vědců představují klíčové objekty na jejich cestě za seberealizací. Šanci dosáhnout ve světě socialistického Československa úspěchu má tudíž ironicky pouze ten, kdo dokáže šikovně využít možností světa jiného.

Kdo chce zabít Jessii? (Československo 1966), režie: Václav Vorlíček, scénář: Václav Vorlíček, Miloš Macourek, kamera: Jan Němeček, hudba: Svatopluk Havelka, hrají: Dana Medřická, Jiří Sovák, Olga Schoberová, Juraj Višný, Karel Effa, Jan Libíček, Valtr Taub, Bedřich Prokoš, Ilja Racek, Otto Šimánek, Svatopluk Skládal, Čestmír Řanda st., Jaromír Spal, Jan Pohan a další. Filmové studio Barrandov, 79 min.

Film je možné zhlédnout [zde](#).